

Vergaderjaar 2005–2006

28 966

Waterketen

Nr. 5

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 23 november 2005

De vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer¹ heeft op 11 oktober 2005 overleg gevoerd met staatssecretaris Van Geel van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer over:

- **de brief van de staatssecretaris van VROM d.d. 12 juli 2005 inzake rapportage samenwerking in de Waterketen (28 966, nr. 4).**

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissie

De heer **Van Lith** (CDA) benadrukt het belang van het beter uitvoeren van watertaken, zoals riolering en zuivering, tegen zo laag mogelijke kosten. Hij constateert dat er vorderingen worden gemaakt in de uitvoering van de motie-Van Lith/Geluk (29 428, nr. 3) betreffende het bevorderen van efficiency door ruimte te geven aan samenwerking van gemeenten en waterschappen. Eerder heeft het kabinet geconstateerd dat de kosten omlaag kunnen, maar het heeft niet aangegeven wat dit voor burgers betekent. In diverse publicaties worden allerlei bedragen los van elkaar genoemd. Hierdoor weet de burger niet hoe hoog de waterrekening de komende jaren zal uitvallen. Wat wordt er gedaan om kosten te besparen? De heer Van Lith verzoekt de staatssecretaris om in de voortgangsrapportage van de Kaderrichtlijn Water inzicht te geven in de kosten van waterzuivering, de benodigde maatregelen in de afvalwaterketen en de mogelijke besparingen op de bedrijfsvoering van publieke waterdiensten. Vervanging van de rioleringen uit de jaren zestig en zeventig gaat volgens RIONED ongeveer 6 mld. kosten. Dit bedrag komt bovenop de huidige rioolkosten voor aanleg en beheer. Kunnen deze lasten worden vermindert? Kan de technische levensduur worden opgerekt? Kunnen er efficiencywinsten worden behaald? De heer Van Lith roept het kabinet op gemeenten bij innovatie en nieuwe inspectiemethoden te helpen. Mogelijk kan innovatie ook tot kostenreductie leiden. Ook de overheadkosten waarvan sprake is bij samenwerking tussen gemeenten en waterschappen, moeten omlaag. Er wordt gewerkt aan een wetsvoorstel dat alle vergunningen moet integreren die te maken hebben

¹ Samenstelling:

Leden: Duivesteijn (PvdA), Hofstra (VVD), Buijs (CDA), voorzitter, Schreijer-Pierik (CDA), Van Gent (GroenLinks), Snijder-Hazelhoff (VVD), Depla (PvdA), Van Oerle-van der Horst (CDA), Van As (LPF), Van Bochove (CDA), De Ruiters (SP), Duyvendak (GroenLinks), Huizinga-Heringa (ChristenUnie), Koopmans (CDA), Spies (CDA), Van Lith (CDA), Van der Ham (D66), Van Velzen (SP), Fierens (PvdA), onder-voorzitter, Timmer (PvdA), De Krom (VVD), Verdaas (PvdA), Kruijssen (PvdA), Samsom (PvdA), Hermans (LPF), Veenendaal (VVD), Lenards (VVD).

Plv. leden: Crone (PvdA), Dezentjé Hamming (VVD), Mastwijk (CDA), Ormel (CDA), Halsema (GroenLinks), Örgü (VVD), Dubbelboer (PvdA), Hessels (CDA), Van den Brink (LPF), Ten Hoopen (CDA), Vergeer (SP), Vos (GroenLinks), Van der Staaij (SGP), Vietsch (CDA), Sterk (CDA), Haverkamp (CDA), Koşer Kaya (D66), Gerkens (SP), Boelhouwer (PvdA), Verbeet (PvdA), Balemans (VVD), Waalkens (PvdA), Van Heteren (PvdA), Roefs (PvdA), Varela (LPF), Oplaat (VVD), Van der Sande (VVD).

met de leefomgeving en dat gemeenten verantwoordelijk maakt voor één loket waar burgers deze nieuwe vergunning kunnen aanvragen. Deze integrale vergunning zal de administratieve lasten en overhead moeten verminderen, maar dit lukt alleen als de backoffice goed georganiseerd is. De heer Van Lith vraagt de staatssecretaris ervoor zorg te dragen dat de deskundigheid van waterschappen wordt gebruikt en geen verhuiscircus van waterschap naar gemeentehuizen wordt voorkomen.

De heer **Van der Staaij** (SGP) merkt op dat gemeenten zich voor grote opgaven gesteld zien op watergebied en dat hieraan ook een fors prijskaartje hangt. Om snel duidelijkheid te verschaffen over de toekenning van de benodigde middelen ter financiering van de gemeentelijke watersysteemtaken, is de motie-Van der Staaij/Geluk (29 428, nr. 2) aangenomen. Het kabinet is verplicht om deze motie uit te voeren omdat er veel inspanningen van gemeenten worden verwacht ten aanzien van waterbeleid. De heer Van der Staaij betreurt het dan ook dat het wetsvoorstel betreffende de verbrede rioolheffing is vertraagd waardoor invoering per 1 januari 2006 niet zal worden gehaald. Voor gemeenten is het hierdoor nagenoeg onmogelijk om de nodige maatregelen op watergebied fatsoenlijk te begroten. Waardoor is die vertraging veroorzaakt en wanneer kunnen gemeenten over dat instrument beschikken?

Maatregelen om doelmatigheid en transparantie te verbeteren, moeten niet van bovenaf worden opgelegd, omdat partijen zelf het beste kunnen beoordelen welke maatregelen vruchten zullen afwerpen. Hoewel er verschillende initiatieven zijn genomen, blijven er ook kansen liggen. Als blijkt dat de ingezette ontwikkeling zich onvoldoende doorzet, dan moet er worden ingegrepen. Het is van groot belang dat de staatssecretaris samenwerkingsinitiatieven in de waterketen stimuleert.

Mevrouw **Veenendaal** (VVD) merkt op dat het waterketenbeleid ooit is ingezet om te stimuleren dat mensen minder water zouden gebruiken, om de kosten beter in de hand te houden en om afvalwater beter beheersbaar te maken. Zij vindt het teleurstellend dat er slechts 5% op water is bespaard, terwijl in 1998 gestreefd werd naar een besparing van 20%. Wordt de beoogde reductie van 20% op termijn gerealiseerd? De staatssecretaris moet een leidende rol spelen bij de verbetering van de samenwerking tussen verschillende instanties.

Wanneer ontvangt de Kamer het wetsvoorstel inzake het verbrede rioolrecht? Als de resultaten van de diverse samenwerkingsprojecten tegenvallen, overweegt het kabinet dan alsnog één waterketentarief in te stellen? Wat vindt de staatssecretaris van de argumenten van de VNG tegen een dergelijk tarief? Hoeveel zuiniger zullen consumenten omspringen met water als zij te maken krijgen met een smal- en/of breed waterspoor?

De heer **Boelhouwer** (PvdA) merkt op dat de prijs van water blijkbaar geen invloed heeft op het gebruik. Eerder is erop aangedrongen om de burger meer instrumenten in handen te geven om zijn rekening te verlagen. Afvalwater wordt echter eerst gemengd met gigantische hoeveelheden regenwater, waarna dit bij de waterzuivering weer moet worden gescheiden. Daarbij is de burger helemaal niet in beeld. Als een buurt zou besluiten om afvalwater en regenwater te scheiden, dan zou dit moeten resulteren in lagere tarieven. Een bijkomend probleem is dat er in de toekomst meer regenwater zal vallen. Desondanks zijn gemeenten niet snel geneigd om over te gaan tot ontkoppeling, zelfs niet als dit winst zou opleveren. De heer Boelhouwer verwacht dat er vaker illegaal naar grondwater zal worden geboord als de kosten van de hele waterketen via de watermeter worden doorberekend. Hierdoor kan de kleilaag op veel plaatsen beschadigd raken.

De heer Boelhouwer is van mening dat de staatssecretaris de regie over het waterketenbeleid kwijt is. Omdat alle maatregelen van onderop moeten komen, gebeurt er veel te weinig. De wetenschap dat er de komende jaren vele miljarden meer moeten worden betaald als gevolg van grote wateropgaven, inspireert de staatssecretaris blijkbaar niet om te streven naar efficiency en regie. Gemeenten en waterschappen lijken nog steeds niet geneigd om de portemonnee van de burger te sparen. Het is een slechte zaak dat nog niet alle gevaarlijke riooloverstorten zijn gesaneerd, terwijl dit project per 1 januari 2005 afgerond had moeten zijn. De staatssecretaris moet dan ook haast maken met de sanering.

Het antwoord van de staatssecretaris

De **staatssecretaris** wijst erop dat een Kamermeerderheid heeft bepaald dat het waterketenbeleid niet top down, maar bottom up moet worden aangepakt. Hij kan de vormgeving van dit beleid dan ook niet van bovenaf opleggen en dit heeft consequenties voor zijn regierol. De grote opgaven op het terrein van waterbeleid gaan veel geld kosten. Omdat financiering alleen mogelijk is als er efficiënter wordt gewerkt, stimuleert de staatssecretaris efficiëntie en transparantie. Transparantie moet ertoe bijdragen dat er maatschappelijke druk wordt uitgeoefend op gemeenten en waterschappen om doelmatiger te werken. Na twee jaar experimenteren, moet worden gekeken of de bottom-upbenadering voldoende oplevert om in kwalitatieve en kwantitatieve zin invulling te geven aan de grote wateropgaven. Vrijwilligheid is namelijk iets anders dan vrijblijvendheid. Er wordt gewerkt aan ontkoppeling, omdat hierdoor wordt bespaard op waterberging, overstorten en waterzuivering. Het is echter kostbaar om totale ontkoppeling tot stand te brengen en dit zal ook zeker twintig tot dertig jaar gaan duren. Ontkoppeling zal geïncorporeerd moeten worden in de herstructurering van stedelijke gebieden, zodat kosteneffectief kan worden gewerkt. Omdat de oplossingen niet alleen van de riolering kunnen komen, is het verbrede rioolrecht nodig zodat gemeenten de middelen hebben om problemen op andere wijze op te lossen. Inmiddels heeft de Raad van State advies uitgebracht over het wetsvoorstel betreffende het verbrede rioolrecht. In het advies zijn problemen geconstateerd met definities en begrippen. De staatssecretaris betreurt het dat deze onvolkomenheden niet tijdig kunnen worden weggewerkt waardoor het wetsvoorstel niet per 1 januari 2006, maar pas per 1 januari 2007 in werking kan treden.

Het is noodzakelijk om de kosten voor het waterspoor met elkaar in samenhang te brengen. In de decemberbrief, waarvan de staatssecretaris Schultz de eerste penvoerder is, wordt in globale termen beschreven wat de kosten zijn van de verschillende opgaven. Ieder jaar zal hierop in de decemberbrief echter scherper worden gefocust. Uiteindelijk moet het beeld van ambities, opgaven en kosten in 2009 compleet zijn. De staatssecretaris kan er dan ook niet voor zorgen dat de gegevens al in 2005 bekend zijn. Staatssecretaris Schultz heeft de Kamer bovendien een maatschappelijke kosten-batenanalyse toegezegd in 2006. De staatssecretaris zal bekijken hoe de verschillende cijfers die in de stukken worden genoemd, zich tot elkaar verhouden.

De differentiatie in waterverbruik via rioolrecht heeft beperkte betekenis voor het terugdringen van het totale waterverbruik. Dat neemt niet weg dat de staatssecretaris vindt dat degenen die minder gebruik maken van het riool, hiervoor beloond moeten worden. Wie veel water verbruikt en verontreinigt, moet meer betalen dan anderen. Soms pakt dit principe echter onredelijk uit. De staatssecretaris probeert hier iets aan te doen. Hij heeft overeenstemming bereikt met staatssecretaris Schultz over aanpassing van de Wet verontreiniging oppervlaktewater (Wvo) zodat waterschappen het waterverbruik kunnen hanteren als basis voor de aanslag van de zuiveringsheffing. Dit wordt niet verplicht gesteld, maar er kan

voor worden gekozen. Aan de hand van een dergelijke keuze kan worden beoordeeld of een methode al dan niet zinvol is. De staatssecretaris roept de Kamer op om ruimte te geven aan dergelijke instrumenten.

In het kader van de omgevingsvergunning zal bij vergunningverlening door provincies en gemeenten gebruik worden gemaakt van de deskundigheid van de waterbeheerder. Er zal dus geen verhuizing van ambtenaren van het waterschap naar gemeenten of provincies plaatsvinden. Er mag geen onafzienbare papierstroom tot stand worden gebracht tussen overheden om bepaalde besluiten tot stand te brengen. Via RIONED worden projecten ondersteund die gericht zijn op bevordering van deskundigheid. Ook in het kader van de Leidraad Riolering wordt veel deskundigheid overgedragen.

Scheiden van regenwater is mogelijk en vervolgens is het een keuze of dit water wordt hergebruikt. De staatssecretaris merkt op dat watergebruik in dit kader geen grote rol speelt, omdat dit al jaren stabiel is. Door technologische ontwikkelingen is het verschil tussen grijs water, dat moet voldoen aan een bepaalde biologische kwaliteit, en drinkwater zo gering, dat de productiekosten elkaar nauwelijks ontlopen. Hierdoor loont het niet om gescheiden stelsels aan te leggen ten behoeve van hergebruik van regenwater in plaats van drinkwater. Experimenten hebben uitgewezen dat dergelijke systemen alleen kleinschalig kunnen worden toegepast. De staatssecretaris benadrukt dat regenwater ook kan worden gebruikt voor infiltratie ter ondersteuning van het verdrogingsbeleid.

Zolang er geen ontkoppeling heeft plaatsgevonden, is het – behalve tegen extreem hoge kosten – niet mogelijk om alle riooloverstorten te verwijderen. Daarom zijn er circa 400 risicovolle riooloverstorten geïdentificeerd. Op enkele tientallen na zijn deze gesaneerd. Hoewel er enige vertraging is opgetreden, verwacht de staatssecretaris dat alle risicovolle riooloverstorten voor 2007 zijn aangepakt.

Nadere gedachtewisseling

De heer **Van Lith** (CDA) dankt de staatssecretaris voor zijn toezegging om de kosten voor de waterketen in de decemberbrief inzichtelijk te maken. Kan de staatssecretaris aan de decemberbrief ook een analyse toevoegen van de benodigde besparingen in de waterketen? Het is de heer Van Lith nog niet helemaal duidelijk op welke terreinen die besparingen kunnen worden behaald.

De heer **Van der Staaij** (SGP) staat nog steeds achter de bottom-upbenadering, maar benadrukt dat de staatssecretaris een actief stimulerende rol heeft te vervullen. Na twee jaar moet vervolgens worden beoordeeld of er voldoende vooruitgang is geboekt.

Mevrouw **Veenendaal** (VVD) vindt het jammer dat de besparingen in het water zijn gevallen. Het is niet goed gelukt om minder water te gebruiken en het bewustzijn bij burgers te vergroten. Zij wijst de staatssecretaris op een BBC-programma waarin mensen duidelijk wordt gemaakt hoe zij water, energie en warmte kunnen besparen. Als het burgers financieel iets oplevert om water te besparen, zullen zij hiertoe zeker te motiveren zijn.

De heer **Boelhouwer** (PvdA) constateert dat de bottom-upbenadering niet werkt. Op geen enkele manier wordt de burger in staat gesteld om financieel iets te bereiken met besparingen. In tegendeel: de rekeningen gaan alleen maar omhoog. De heer Boelhouwer roept de staatssecretaris op om het waterketenbeleid actief te stimuleren.

De **staatssecretaris** vindt het te vroeg om te wanhopen. Er is met provincies, gemeenten en waterschappen afgesproken hoe het waterketenbeleid zal worden aangepakt. Om elkaar de maat te kunnen nemen,

zijn benchmarks opgesteld. Bestuurlijk fatsoen brengt met zich mee dat dit traject ook moet worden afgelopen. Tijdens de evaluatie moet vervolgens worden bekeken of het beleid ook resultaat heeft opgeleverd. Het past in dit beleid om in juridische zin alle experimenten mogelijk te maken die een verband leggen tussen milieubewust gebruik maken van water en de kosten. Bovendien worden gemeenten gefaciliteerd om de problemen met regenwater via het verbrede rioolrecht op te lossen. De staatssecretaris is bereid om te kijken hoe hij de regio's in communicatieve zin kan helpen om de problematiek helder op het netvlies van burgers te krijgen. De staatssecretaris zal kijken wat er aan cijfermateriaal beschikbaar is om een afweging te kunnen maken met betrekking tot kosten en besparingen. Een aantal van de lopende projecten probeert zicht te krijgen op de vraag in hoeverre overhead door samenwerking kan worden teruggebracht. De staatssecretaris gelooft in het nut van positieve prikkels. Als de burger ziet dat hij door zijn gedrag minder betaalt aan waterkosten, dan stimuleert dat om te besparen.

De **voorzitter** heeft de volgende toezeggingen van de staatssecretaris genoteerd:

- in samenwerking met staatssecretaris Schultz zal de staatssecretaris in de decemberbrief en de daarop volgende decemberbrieven verdere focus aanbrengen. Hierdoor worden de kosten inzichtelijk gemaakt. Er wordt gebruik gemaakt van reeds bekende cijfers;
- na de evaluatie vindt er een discussie plaats over het instrumentarium;
- de staatssecretaris zal bijdragen aan een actievere communicatie richting de burger om daarmee de voordelen en mogelijkheden van besparingen toe te lichten.

De voorzitter van de vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,
Buijs

De griffier van de vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,
Van der Leeden